

Max Cahner: artífex de la recuperació cultural i creador d'estructures d'estat

PRESENTACIÓ

L'any 2007, Heribert Barrera, a *Servir Catalunya. Homenatge als 70 anys de Max Cahner*, escrivia «...algú ha fet més que Max Cahner per a la supervivència de la cultura catalana? Jo no sé veure ningú que ni tan sols l'hagi igualat.» Vuit anys després aquesta afirmació continua vigent. És cert que, si exceptuem els anys en què va ocupar el càrrec de Conseller de Cultura (1980-1984), sempre va actuar a l'ombra; malgrat les grans empreses culturals que va liderar, mai no va ocupar les primeres pàgines dels diaris o el primer pla de l'actualitat ; però això no justifica de cap manera el poc reconeixement social i institucional que ha tingut la seva figura. Jordi Manent, en un article dur i valent, es lamenta que «els diversos governs de la Generalitat de Catalunya i d'altres institucions han fallat amb els reconeixements a Max Cahner».

La Revista de Catalunya no pot reparar aquest tort, però sí que, a través de les persones que van treballar amb ell, que van compartir esforços, il·lusions, i també desenganys, i que no l'obliden, pot intentar que se'n parli, que no es postergui la seva figura i que constitueixi un referent per tenir present en uns moments tan transcendents per al nostre país; d'aquesta manera ho expressa Miquel Sellarès: « El nostre país, en aquests moments de reconstrucció nacional i de transició cap a la independència, necessita una desena de persones com Cahner per tal de construir les estructures d'estat. Caldria suprimir els molts xitxarel·los que entorpeixen el nostre procés de transició nacional».

Perquè la Revista de Catalunya li és especialment deutora, perquè la Revista de Catalunya és avui al carrer gràcies a la tenacitat i a l'obstinació de Max Cahner. La recuperació de la Revista de Catalunya, estroncada per la Guerra Civil, fou una de les seves dèries, de les seves obsessions. Ja l'any 1956, quan Max Cahner només tenia vint anys, amb Albert Manent, Joan Triadú, Joaquim Maluquer i Rafel Tasis, intenten la seva represa i aconsegueixen publicar-ne un número, el 105, editat a Sao Paulo, amb la col·laboració de notables personalitats culturals de l'època, Clementina Arderiu, Pere Calders, Joaquim Maluquer, Marià Manent, Manuel de Pedrolo o Carles Riba, entre d'altres. L'any 1986, trenta anys després, Max Cahner, amb el patrocini de la Generalitat, torna a recuperar l'edició de la Revista de Catalunya, tot i saber que difícilment una revista d'aquestes característiques pot ser econòmicament rendible, però justifica la seva existència amb una rendibilitat cultural que l'arribi a fer imprescindible.

Amb aquest monogràfic volem acostar al lector aquesta figura tan polièdrica, controvertida; una tasca gens fàcil, perquè l'aportació de Max Cahner a la recuperació nacional, ja des del franquisme i fins als nostres dies, ha estat tan diversa i extensa que és extremament difícil abraçar-la tota. Ho hem intentat i hem agrupat aquestes aportacions en sis blocs que ens parlen del Max Cahner editor, del Max Cahner conseller de cultura, del professor, de l'erudit, del patriota i del Max Cahner pancatalanista.

En el camp de l'edició, va deixar una empremta tan profunda que no em tremola la mà quan la qualifico d'immarcescible; pensem només en l'Enciclopèdia Catalana, Edicions 62 o el Diccionari etimològic de Joan Coromines. Pel que fa a aquest darrer podem assegurar que sense Max Cahner possiblement no s'hagués arribat a editar mai. En l'article de Juli Moll sobre Curial Edicions, llegim: «la intenció restava clara: voluntat de servei a la nació a través de la publicació d'obres bàsiques d'infraestructura cultural». I Francesc Vallverdú, en referència a Edicions 62 diu «Totes aquestes publicacions van contribuir, indiscutiblement, a renovar les idees en camps molt diversos i a revifar el pensament catalanista».

La seva tasca com a conseller de Cultura és la més coneguda, si més no per totes les realitzacions que tingueren un ressò més públic o mediàtic. Els articles que presentem estan escrits per les persones que treballaren amb ell per aixecar del no-res tota una estructura politicocultural de la qual encara avui som deutors. Tots, Lluís de Carreras, Pere Baltà, Jordi Bonet, Isidor Marí, Josep M. Sans Travé, Jordi Maluquer, coincideixen en la seva enorme capacitat de treball, en un extraordinari esforç personal, en una eficàcia i un rigor quasi germànics, en una puixant solidesa intel·lectual, en un esperit emprenedor, i en una il·lusió i una voluntat de servei que sabé transmetre a tots els seus col·laboradors, que les feren seves i donaren els resultats que tots coneixem i que han fet dir en més d'una ocasió que mai la Conselleria de Cultura ha tingut un equip tan eficaç i rellevant com el de la legislatura de 1980-1984. Quan Jordi Pujol li demana a Max Cahner que assumís la Conselleria de Cultura, possiblement ja sabia prou bé el que ens diu en l'article que presentem en aquest monogràfic: «La idea de seny ordenador, la voluntat impulsora i l'acció sistemàtica i planificada de construcció de país, més l'exigència de qualitat i de feina ben feta, varen estar sempre presents en el pensament i l'acció d'en Max Cahner».

Sense perdre res del rigor i l'eficàcia que van caracteritzar totes les seves actuacions, alumnes seves a la Universitat de Barcelona, Montserrat Clarasó i M. Mercè Riu, ens descobreixen un Max Cahner més íntim, més personal, i sobretot ens mostren un professor, «el mestratge del qual ha perdurat més enllà de les classes», amb una gran capacitat d'encoratjar l'alumne a la investigació, d'esperonar-lo a la lectura, de motivar-lo convertint «la literatura en una cosa viva». El seu pas per la Universitat Catalana d'Estiu de Prada com a president, durant els anys 1985-1987 i 1992-1994, fou també fulgorant; segons Joan G. Codina «va transformar de dalt a baix la

Universitat Catalana d'Estiu, la va fer més oberta i plural encara... i més arrelada a tot el territori».

És a partir de la publicació dels volums de la *Literatura de la Revolució i la Contrarevolució (1789-1849)* que hom comença a conèixer i reconèixer en Max Cahner l'estudiós, l'erudit; un aspecte que ell ja reivindicava l'any 1994 en una entrevista que li féu J. M. Espinàs per a TV3. Si el primer volum de la *Literatura de la Revolució i la Contrarevolució (1789-1849)* sortí el 1998, el primer article que Max Cahner publicava sobre el tema, juntament amb la seva esposa Eulàlia Duran, el trobem el 1959 a *Germinàbit*. Des de llavors, Max Cahner, a més de publicar altres obres, mai no va deixar de treballar en aquest aspecte. El seu interès per la literatura d'aquesta època el portà a reunir la que és probablement la biblioteca privada més important sobre literatura catalana del segle XIX. Tot això ens permet afirmar que « la gran vocació de Max Cahner va ser la d'investigador i editor».

Que avui Max Cahner estaria a favor del procés d'independència de Catalunya no ho podem posar en dubte. Tota la seva activitat política i cultural va anar dirigida cap a aquesta fita. La seva intenció sempre fou la de crear estructures d'estat, no n'hi havia prou de "fer cultura". Només cal llegir alguns dels punts del Manifest Ideològic d'Acció Catalana (1995), que inclou Josep M. Santasusagna en els seu article, per veure la seva actualitat.

En un dels punts d'aquest Manifest llegim : «Acció Catalana defensa la plena sobirania d'uns Països Catalans lliurement federats». I és que Max Cahner fou un pancatalanista convençut i defensor a ultrança de la unitat dels Països Catalans, i no tan sols de paraula, sinó de fets. Pere Verdaguer ens diu que Max Cahner fou dels pocs que «ha comprès i que han ajudat els defensors de la llengua i la cultura catalanes en aquestes terres septentrionals separades del Principat pel Tractat dels Pirineus el 1659», mentre que Eliseu Climent afirma que « Max Cahner va marcar tota la represa al País Valencià. Directament o indirectament. Tota. Per sort». Pel que fa a les Illes, no deixà de col·laborar amb l'Obra Cultural Balear. Però el seu interès s'estengué fins a les terres occitanes, germanes del català: « *En 1983 l'Atlas universal català està imprimit e consacrava ua mapa a Occitània damb tota la toponimia en occitan. Aqueth atlas representè lavetz ua reconeishença de la nosta lenga e de la nosta cultura, e mei simplament de la nosta existència sovent denegada dens l'encastre francés*», ens explica Marie-Anne Châteaureynaud.

La malaltia d'Alzheimer provoca la desinhibició de la conducta i, moltes de les vegades, agressivitat i irritabilitat. En el cas de Max Cahner va ser ben bé a l'inrevés; l'Alzheimer ens va presentar un Max Cahner diferent d'aquell que van voler mostrar alguns dels seus col·laboradors a la Conselleria, com a home de caràcter i tracte difícil i poc destre en les seves relacions socials; Max Cahner esdevingué una persona, entrançable, dolça, sense cap retret per a ningú, ans al contrari; mai, en els dos darrers anys de la seva terrible malaltia, no li vaig sentir malparlar contra ningú, ni tan sols contra aquells que

en els moments més difícils de la seva vida, quan més els necessitava, el van oblidar. Ell, que havia fet tant pel país i per molta de la gent que avui ocupa càrrecs de responsabilitat, va passar el darrer any de la seva vida a la residència Mare Nostra de Mataró, sense rebre gaires més visites que la d'algun membre de la seva família, les del seu amic Eliseu Climent i qui escriu aquestes ratlles.

Vull acabar aquesta presentació donant la veu a aquelles persones de la residència Mare Nostra que van tenir cura de Max Cahner el darrer any de la seva vida:

«Per a tots nosaltres, el Sr. Max Canher va ser un home serè, immensament educat i sempre atent respecte els altres.

Cada dia feia la seva lectura de diaris i seguia minuciosament totes les notícies que passaven al món, tot dient la seva tímida, però reflexionada opinió.

Quan intercanviaves algunes paraules amb ell, sempre tenia la il·lusió de compartir-ho tot i et convidava amb un “i tu també..”.

Sovint passejava pel centre amb la cartera sota el braç, es fregava ben fort les mans i deia “ara si...”, mostrant la seva empena de sempre per aconseguir fites importants.

A casa, ha estat un més, un amic de tots nosaltres (tant dels residents com dels treballadors), que ens ha deixat viure una faceta de la seva vida amb senzillesa, prudència, respecte, cultura i amb un to irònic molt elegant i refrescant.

En més d'una ocasió ens ha recordat que no tot el que diu la premsa és veritat, i que abans de culpar a ningú hem de estar ben convençuts que l'acusació és real i comprovable.

En fi, en Max ha estat i serà sempre una persona molt estimada i admirada per tots nosaltres, des del fons dels nostres cors. Només volem retre-li un petit, però molt sentit record i una forta abraçada.... allà on sigui.»

Joan Tres